

Learoesoejkesje – jåa3 moereduedtiefaagesne

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Mieriedimmine vihtiestamme Saemiedigkeste 04.052021 reaktavåaroeminie
laakesne snjaltjen 17.biejeste |1998 nr. 61 maadthskuvlen jih
jåarhkelïerehtimmien bijre (ööhpehtimmielaake) § 6-4 mubpie lïhtse.

Faamosne 01.08.2022 raejeste

Faagen bijre

Faagen relevaanse jñh vihkeles aarvoeh

Jåa3 moereduedtiefaagesne edtja aerpievuekien saemien vætnoedorjesh darjodh. Praktihkeles barkoen tjirrh moerine jñh jeatjah iebnigujmie, jñh åtnoen tjirrh dirregijstie jñh maasjinijste, lierehtæjjah vytnesjimmietjehpiesvoeth evtiedieh jñh goerkesem aerpievuekijste, teknikijste jñh åtnoesuerkijste evtiedieh. Lierehtæjjah edtjeh goerehtidh, åssjalommesh evtiedidh, innovatijve prosesh nuhtjedh jñh vytnesjidh juktie orre duedtidorjesh sjugniedidh. Faage edtja lierehtæjjide ryöjrehtidh aerpievuekien jñh orresjugneden dorjesh vytnesjidh mej mietie seabradahke gihthje. Daate sæjhtha jiehtedh duedtiefaage edtja hoksedh vytnesjæjjah ööhpehtimmiem åadtjoeh dovne aerpievuekien jñh båtijen aejkien duedtesne mij lea viedteldihkie aalkoeåålmegen daajrose.

Gaajhkh faagh edtjeh viehkiehtidh lierehtimmien aarvoevåaromem saetniedehtedh. Jåa3 moereduedtiefaage edtja viehkiehtidh duedtidorjesh evtiedidh mej våarome nænnoesvoetesne, kvaliteetesne, kultuvresne jñh histovrijisnie. Lierehtæjjah edtjeh sjugniedimmieaavoem jñh haalvemem dååjredh jñh jñjtsh faageles identiteetem gaavnedh viehkine tjiehpiesvoetem evtiedidh jñh vætnoebarkoen bijjelen ussedadtedh barkosne moereiebnigujmie. Barkoen tjirrh faagine lierehtæjjah daajroem vejtiestieh gellievoeten jñh jeerehtsi bijre saemien immaterijelle kultuvre- jñh eatnemeaerpesne, jñh goerkesem nåårmijste, etihkeste jñh estetihkeles vuekijste duedtesne evtiedieh. Daajroe aerpievuekien bijre edtja viehkiehtidh guktie lierehtæjjah eatnemem seahkarieh jñh ektiedimmiem guarcoeh gaskem vierhtieåtnoem jñh daerpiesvoetem eatnemevierhtieh vaarjelidh båtijen aejkien boelvide. Faage edtja lierehtæjjide daajroem vedtedh barkoefaalijen jñh barkijen diædti jñh reaktaj bijre, jñh vihkelesvoeten bijre laavenjostoste golme guejmiej gaskem, gusnie barkoefaalije, barkije jñh åejvieladtjh ektesne berkieh buerebe barkoejieledem evtiedidh.

Jarngbiehkieh

Ïebnedaajroe

Jarngbiehkie ïebnedaajroe lea moereiebnh reebledh, giætedidh jñh tjaavhkodh. Daajroe ïebni bijre lea aaj saemien aerpievuekien daajroen bijre, moereiebne sjiere jñjtsevoeti bijre ovnessie jaepieboelhki jñh guktie ïebni kvaliteete jñh veeljeme ovnessie moeresåarhtijste muana mejtie åtnoesuerkide dah bööremes sjehtieh. Lea aaj moeren vierhtieh nuhtjedh byjrese- jñh vierhtievietseslaakan.

Vytnesjimmie j̄ih aerpieviekien daajroe

Jarngbiehkie vytnesjimmie j̄ih aerpieviekien daajroe lea ektiedimmien bijre saemien hammoen j̄ih funksjonaliteeten gaskem átnoeduedtesne. Daate sæjhta jiehtedh vytnesjimmietjehpiesvoeth nuhtjedh juktie funksjonelle duedtiem darjodh, dâvvodh j̄ih gorredidh viehkine gietedirregijstie, teknihkijste j̄ih jeatjah dirregijstie. Jarngbiehkie lea aaj átnoen bijre faageterminologijeste barkosne j̄ih gosse dorjesi bijre soptseste.

Innovasjovne j̄ih produksjovneprosessh

Jarngbiehkie innovasjovne j̄ih produksjovneprosessh lea skraejriem veedtjedh j̄ih aerpieviekien duedtiem Saepmesne j̄ih jeatjah arktiske aalkoeáálmegi luvnie goerehtidh juktie j̄ijtse duedtiedorjesh sjugniedidh. Lea aaj hammoem, funksjovnem, klaerieh, iebnh j̄ih innovasjovnem vihkeles faktovrine nuhtjedh hammoedimmieprosessine. Jarngbiehkie lea aaj goerkesen bijre markededoekemistie, áasabiejemistie, doekemistie j̄ih áasaryöknedimmeste, j̄ih ovmesse duedtieorgasnisasjovnh j̄ih jeatjah organisasjovnh Saepmesne damtedh. Jarngbiehkie lea aaj maereles vuekiej bijre krâahpem svihtjedh j̄ih nuhtjedh gosse vytnesjeminie j̄ih jearsoe barkoerutijni bijre. Lea aaj healsoen, byjresen j̄ih jearsoesvoeten siejhme njoelkedassi mietie barkedh j̄ih átnoe vaarjelimmiedalhketjijstie, daataplaerijste j̄ih bihkedassijste lea s̄iehtesjamme bielie abpe vierhkiesijjiekoste.

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe j̄ih jieledemaalveme

Jåa3 moereduedtiefaagesne dåaresthfaageles teema almetjehealsoe j̄ih jieledemaalveme lea tjehpiesvoetem evtiedidh, hijven barkoerutijnh fulkedh j̄ih krâahpem joekehtslaakan nuhtjedh j̄ih svihtjedh mearan duedtiem barka j̄ih saemien aerpieviekien daajroem daennie faagesne guhkiebasse evtiedidh. Lea aaj identiteetem evtiedidh j̄ih nænnoestidh sjugniedimmieaavoen j̄ih haalvemen tjirrh, j̄ih mahtedh dâeriesmoerh loetedh j̄ih eensi veeljemh j̄ijtse jieliedisnie vaeltedh mej ávteste diedtem átna. Lea aaj j̄ijtjedamtoem j̄ih heartoeh evtiedidh soptsestidh. Lea aaj guktie duedtie maahta ovmesse vuekieh dâehkieektiedimmiem vuesiehtidh.

Monnehke evtiedimmie

Jåa3 moereduedtiefaagesne dihte dåaresthfaageles teema monnehke evtiedimmie lea mahtedh ussjedadtedh j̄ih voerkes árrodh dej byjreseligke bieliej bijre reblemisnie j̄ih produksjovneprosessine. Sæjhta jiehtedh dorjesh darjodh mah guhkiem ryöhkoeh, j̄ih mejtie maahta dâvvodh, bueriedidh j̄ih orresistie nuhtjedh. Lea aaj voerkesvoeten bijre moeren bijre goh orrestimmeles j̄ih voenges vierhtie, j̄ih aerpieviekien saemien vuekien mietie

ajve reebledh dam maam daarpesje juktie vierhtieh jñh saemien kultuvre- jñh eatnemeaerpiem bætijen aajkan gorredidh jñh vaarjelidh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth jåa3 moereduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh barkoeprosessi bijre soptsestidh gosse jñjtse mielh buakta, dialogesne gosse aerpievuekien daajroem reebleminie jñh duedtiedorjesi soptsesinie. Sæjhta jiehtedh faageterminologijem nuhtjedh gaskesadtemisnie åestijigujmie, barkoevoelpigujmie, aerpievuekien guedtijigujmie jñh jeatjah laavenjostoeguejmiejgujmie

Maehtedh tjaeledh

Maehtedh tjaeledh jåa3 moereduedtiefaagesne sæjhta jiehtedh barkoebuerkiestimmieh darjodh jñh barkoeproseshh åehpiedehtedh jñh dokumenteeredh teeksten tjñrrh jñh våajnoes saemien væhtaj jñh symboli tjñrrh, jñh viehkine faageterminologijeste. Lea aaj maehtedh saemien aerpievuekien daajroem dokumenteeredh bætije boelvide.

Maehtedh lohkedh

Maehtedh lohkedh jåa3 moereduedtiefaagesne lea maehtedh faagelidteratuvrem, barkoebuerkiestimmieh jñh bihkedassh nuhtjedh ovmessie strategijigujmie. Sæjhta aaj jiehtedh tjaaledh biëvnesh gaavnedh jñh laejhtehkslaakan nuhtjedh. Lea aaj maehtedh terminologijem, væhtah, illustrasjovnh, tjaaletjimieh jñh symbolh damtijidh jñh toelhkestidh saemien vætnoeaerpievuekien sisnjelen.

Maehtedh ryöknedh

Maehtedh ryöknedidh jåa3 moereduedtiefaagesne lea tsiehkiem vuarjasjidh gaskem iëbnh, hammoem, proporsjovnh jñh möölegem sjugneden barkosne. Hammoedimmesne jñh tjaaletjimmesne leavloe biëjesåvva geometrijen hammojde jñh möölegeektievoetide. Lea aaj markedeåasam ryöknedidh tñjjeåtnoen jñh produksjovneåasaj mietie jñh ekonomeles ryöknedimmieh darjodh åasafaalenassine.

Digitaale tjiehpiesvoeth

Digitaale tjiehpiesvoeth jåa3 moereduedtiefaagesne lea digitaale teknologijem nuhtjedh dorjeseåssjalommes vuesiehtidh, dorjeseevtiedimmesne jñh produksjovnesne. Lea aaj digitaale vierhtieh nuhtjedh jñjtse barkoem dokumenteeredh, åehpiedehtedh jñh markededoekedh. Lea aaj bæjhkoehimmieh darjodh jñh ektesne barkedh viermine. Digitaale

tjiehpievoeth lea aaj digitaale vaarjasjimmiefaamoem vuesiehtidh jih ektiedahkoen, persovnevaarjelimmien jih voestesaahterereaktan siejhme laakh fulkedh.

Maahtoelmieh jih vuarjasjimmie

Maahtoelmieh jih vuarjasjimmie moereduedtiefaage

Maahtoelmieh

Lierehtimmien ulmie lea lierehtæjja edtja maehdedh

- jïjtse barkoem jih barkoeprosessh soejkesjidh, tjirrehtidh, vuarjasjidh jih dokumenteeredh, jih faageterminologijem barkosne nuhtjedh
- reebledh, veeljedh, gïetedidh jih iebnh ovmessie moeresaarhtijste jih biehkijste tjaavhkodh voenges vierhtiej, vuekiej jih aerpievuekien mietie
- barkoeguvvieh, sjissah jih maallh evtiedidh jih digitaale dirregh nuhtjedh orre duedtiedorjesh evtiedidh
- saemien aerpievuekien daajroem jih aalkoeaålmegekultuvrem goerehtidh jih skraejrine nuhtjedh juktie jïjtse duedtiem darjodh
- saemien aerpievuekien daajroem moereiebni jïjtsevoeti bijre nuhtjedh duedtieproduksjovnesne
- gohpemem åejvieteknihke nuhtjedh aerpievuekien duedtiem darjodh
- aerpievuekien duedtiem darjodh veadtajgumie goh åejvieteknihke
- svepe-vuekiem åejvieteknihkine nuhtjedh aerpievuekien duedtiem darjodh
- aerpievuekien duedtiem hammoedidh viehkine tjåerveste, badtsijste, veadtijste jih jeatjah iebnijste juktie laavkedh jih/jallh nænnoesåbpoe darjodh
- aerpievuekien klaerieiebnh darjodh jih nuhtjedh tjaalehtjimmesne jih bijjieskieriegïetedimmesne dejstie ovmessie dorjesistie
- aerpievuekien jih orreevtidamme dorjesh hammoedidh viehkine moereste jih jeatjah iebnijste
- sjïerevoeth tjaalehtjimmesne jih hammosne nuhtjedh, dan bijjelen ussjedadtedh jih regijonaale sjïerevoeth tjïelkestehtedh
- iebneåasah, produksjovnem jih maarkedearvoem vuarjasjidh jih ryöknedidh jïjtse dorjesidie jih dienesjidie
- ovmessie digitaale vierhtieh nuhtjedh maarkededoekemasse jih doekemasse jïjtse jih sielten mierhkevaarojste jih dienesjijstie, jih gaskesadtemisnie åestijgumie jih jeatjah laavenjostoeguejmiejgumie nænnoeslaakan
- dåvvodh, gorredidh jih orresistie nuhtjedh/orrelaakan darjodh duedtiem viehkine aerpievuekien jih orre teknikijste

- ovmessie saemien duedtieorganisasjovni jïh – institusjovni barkoesuerkiem jïh barkoem goerehtidh jïh guktie nåhtoem dejstie åadtjodh, jïh ussjedadtedh maam ráållide dah seabradahkesne utnieh
- öörnegem vierhkiesijjesne utnedh jïh aelhkie gorredimmiem darjodh maasjinijstie, dïrregijstie jïh dalhketijstie
- hijven rutijnh utnedh jïh kråahpem joekehtslaakan svihtjedh jïh nuhtjedh olles nipkemeskaarah åadtjoeh barkoen gaavhtan
- njoelkedassh jïh latjkoeh nuhtjedh mah barkoetsiehkiem faagesne reguleerieh, jïh barkoefaalijen jïh barkijen dïedth jïh reaktah fulkedh

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja lieremem eevtjedh jïh maahtoem evtiedidh. Lierehtæjjah maahtoem jáa3 vuesiehtieh jïh evtiedieh jáa3 moereduedtiefaagesne gosse daajroeh, tjiehpiesvoeth jïh laejhtehks ussjedimmiem nuhtjeh barkoelaavenjassh faagesne loetedh. Bïhkedæjja edtja sjiehteladtedh lierehtæjjah leah meatan jïh lieremelastose skreejrehtidh jeereldihkie barkoelaavenjassi tjïrrh. Bïhkedæjja jïh lierehtæjjah edtjeh dialogesne årrodh lierehtæjjaj evtiedimmiem bïjre jáa3 moereduedtiefaagesne. Lierehtæjjah edtjeh nuepiem åadtjodh soptsestidh maam dáåjroeh haalvoeh, jïh jïjtsh faageles evtiedimmiem bïjjelen ussjedadtedh. Bïhkedæjja edtja dan guhkiebasse lieremen bïjre bïhkedidh jïh lierehtimmiem sjiehteladtedh naemhtie guktie lierehtæjjah maehtieh bïhkedimmiem nuhtjedh sïjjen maahtoem faagesne evtiedidh.

Vuarjasjimmieöörnege

Faagepryöven åvtelen gaajhkesh mah eah leah iemie lierehtimmielaajroem fulkeme, leah tjoereme tjaaleldh eksamenem stååresjamme mij lea dorjesovveme learoesoejkesjen mietie faagesne. Eksamene sentraale dorjesåvva jïh voenges sensureereme sjædta. Eksamene ij edtjh ryöjredimmiebieliem utnedh. Lierehtimmie jáa3 moereduedtiefaagesne edtja orrijidh faagepryövine, gaajhkesh edtjeh faagepryövem darjodh, maam lierehtæjjah edtjeh govhte barkoebiejine tjïrrehtidh